

om me heen; en verbeeldde me nog, dat die schamele troost me lief was!

Tot ineens.... dit schuilgaan mij walgde. Wat was dat voor lafhartig kruipen in de modder, speuren naar het spoor van een ouden voetstap! Al moest ik door het leven gaan met leege handen, ik mocht toch niet gaan met zoo leege ziel! En al wist ik voor dat verder leven nu nog geen weg, ik had mijn werk, en die weg is er een dien een ieder kan gaan. En het oogenblik kwam, waarop ik, aan het ziekbed van anderen, ontroerd mijn lot kon zegenen, dat het werk in al zijn volheid voor mij gelaten had.

En ik keerde terug tot mijn werk, verschrikt toen het me bleek, dat ik het maanden had laten rusten. Uiterlijk had ik, bijna machinaal, den schijn kunnen ophouden. Maar ik was ver ten achter. Het gold nu, mijzelve niet ook daarin te verachten. Was ik niet hard op weg een mislukking te worden.

Het was weer lente.... en ik kwam de lente door, omdat ik haar niet zag. Niet wilde zien. Alleen soms te voelen als een lauwen ademtucht, die onontkoombaar was en mij beknelde. Toch kon er iets van mijn zieleleven een uitweg vinden. Het vak had mijn liefde gekregen. Ik was er slechts met gedeelde belangstelling aan begonnen en zoo iets in het leven gehouden is door kleine brokjes, dan is het wel mijn studie geweest. Lang zou mijn liefde ervoor een halve blijven, maar dat was groot genoeg om de daagsche taak blijmoedig te aanvaarden. Ik wist het wel, dat ook dit een verschuilen was; maar het was toch waardiger dan mijn vroeger gedroom.

Dien zomer bleef ik doorwerken, geheel alleen in het ouderlijk huis, dat mij nu, zonder de benauwende oplettendheden van ouders en zusters, voor het eerst volkomen lief werd. Ik was er alleen in de lieve kamers met mijn geringe liefde, en ik kon ze mij denken met hen die mij nu het dierbaarst waren, zonder den last die ik in mijn overgevoeligheid van hen had ondervonden. Nog altijd herdenk ik mijn vroeger tehuis in het waas van dien weemoed. Want weemoed is al een berusting; het leert de dingen zien in schemerlicht; de lijnen zijn niet meer zoo scherp.

Maar de nieuwe herfst bracht nog beter zegen. Door een vernieuwing van mijn studie — ik had een examen gedaan — was een verandering van leertijd gewenscht. Wat mij aan leerjaren nog restte, zou ik volbrengen aan een academie. En ik ging weg, reisde naar de oude universiteitsstad waar ik, misschien, weer zou leeren hopen en zoo zou leeren leven. Want het was me wel duidelijk geworden, dat ik met mijn ervaringen.... zoo ernstig, dacht me, dat eene toch nog niet had geleerd: te leven.

Wel had ik gevoeld, dat in de drie wankelen jaren die nu voorbij waren, mij een grondslag had ontbroken. Zou ik het leeren dien te leggen? Ik moest dan wel eerst mijzelve zoeken!

IV

Toen ik er heenging, toen ik er was; wist ik het toen, dat die stad ook